

Izhaja vsaki četrtrek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom
 na celo leto . . . 3 fl.
 " pol leta . . . 1 fl. 50 k.
 " " " " . . . — fl. 80 k.
 Brez pošiljanja na dom
 za celo leto . . . 2 fl. 50 k.
 " pol leta . . . 1 fl. 30 k.
 " " " " . . . — fl. 70 k.
 Posamezni listi se dobijo pri knjigarju Novaku na velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vredništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne prijemajo.

Oznanila se prijemajo, plača za vrstico je 10 k. in za kolek 80 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 49.

V Mariboru 3. decembra 1868.

Tečaj II.

Slovenski tabor pri Šempas-u na Goriškem.

(Konec.)

Za 6. točko se oglasi za govornika g. Živič, posestnik na Skopem. Kakor poprej g. Klavžar-ja, je ljudstvo zdaj tudi g. Živiča pozdravljalo s živahnimi živio-klici. G. Živič pa je govoril: „Slovenci! Le-ta točka je prav važna, a mislim, da ni treba veliko o njej govoriti in jo obširno razlagati. Navdušenost, s katero ste glasovali, bratje mi domorodni, za zedinjenje Slovenije naše prekasne ali ljuto raztrgane, za veliko šolo ali akademijo v Ljubljani, navdušilo me je, ker sem spoznal veliko potrebo po slovskih glavnih šolah na slovenskem Goriškem, da spregovorim nekoliko kratkih besedi o tej stvari. Imamo sicer ljudske šole, ktere mnogo hasnijo ali kakoršne so zdaj, ne zadostujejo tirjatvam sedajnega časa. Otroke pa na velike stroške v mesto pošiljati, je le nekterim bolj premožnim kmetom mogoče. Da pa moramo z drugimi omikanimi narodi v toku sedanje ljudske izobraženosti napredovati, sila potreba nam je sredstev in pripomočkov, ktere le dosežemo, ako si osnujemo dobrih glavnih šol po deželi. Veliko penezov se potirja za deželne naprave iz kmečkega žepa, sploh smem trditi, da izdržuje kmet celo državo, zakaj bi se mu toraj ne napravili zavodi, v kterih bi se učil potrebnih vednosti, da bi si potem svoj stan izboljšal in sebe ter svoje srečne storil. Da je dosegel saksonski kmet stopinjo jemu zadostujoče omike, komu drugemu ima on to zahvaliti nego glavnim šolam? Da je on izveden v vseh svojih opravilih, ne izvira mar to iz tega, da je vlada v njegovi mladosti skrbela za poduk in mu v srec vtisnola hrepenenje do omike in do večega ter večega izobraževanja samega sebe? Zato pa tudi vidimo, da priprosto ljudstvo tam v vsakem obziru napreduje, bodi si v kmetijstvu ali v obrtniji. Srečna tudi država, kjer kmetijstvo cvete, in obrtnija pospešuje. Tudi v kronovinah naše države imajo glavnih šol ne le po mestih, ampak tudi po trgih: naj se podele tudi nam, ki jih neobhodno potrebujemo posebno na Tominskem in v Ajdovskem okraju na Krasu. Take šole so nam tembolj potrebne, ker bi morale zraven drugih v glavnih šolah navadnih predmetov posebno obzir jemati na kmetijstvo tako kakor pri Francozih in drugih v tem obziru na visoki stopinji stoječih narodov povzdignjenih, to za neobhodno potrebno spoznamo, to tirja tudi čas, ki je čas napredka in omike.

Tabor soglasno sprejme 6. resolucijo. Zdaj je bilo koučano posvetovanje.

G. dr. Lavrič se zahvaljuje zbranemu ljudstvu za lepi red, ki ga je zdrževalo, in pravi:

Kedar smo bili še na vseučiliščih, brali smo o narodnih shodih na Angleškem, in čudili smo se Angležem, jaz pa sem živo želel, da bi naj enkrat videl kak Meeting ali tabor. Videl sem ga, in na Slovenskem! Zagotavljam Vas, da je ta naj lepši dan mojega življenja. (Živio.) Radostno naznam tedaj konec tabora, in navdušeno kličem:

Živela Avstrija, živela Slovenija in svoboda! (gromoviti: živio.)

Tudi g. dr. Tonkli še spregovori nekoliko besedi: — Mi nismo puntarji, mi tirjamo naše pravice po postavnem potu in ni nas treba v strah devati s kanonami in bajoneti. Potem bere došle telegrame: iz Celja (čitavnica), iz Ljubljane

(dr. Bleiweis in Costa), iz Barkole (čitavnica), iz Ljubljane (društvo za brambo narodnih pravie), iz Dunaja (slovenski pravniki), iz Gradca (slovanska beseda), iz Maribora (čitavnica), iz Ljubljane (Sokol), in Pivke (43 rodoljubov, ki obetajo, prihodnji tabor sklicati na Pivki).

In tako je bil tabor končan. Večidel ljudstva se je zdaj odpravilo na pot, vse sopet v naj lepšem redu, kakor so prišli, prepevaje slov. pesmi. Sploh se je ljudstvo tako zmerno in lepo obnašalo, da so žandarmi prav po nepotrebnem poslani bili na taborišče. Tudi politični komisar je hvalo izrekel osnovelem tabora za vseskozni lepi red; mi naj pa jo tu javno izrekamo g. dr. Lavriču in E. Klavžarju, deželnemu vradniku, kterih neutrudljivi delavnosti se imamo v prvi vrsti zahvaliti, da se je osnoval 3. tabor na Goriškem.

Zvečer je bilo razsvetljeno taborišče s baklami, ume talni ogenj je razveseljeval še zbrano ljudstvo, tominski in razdrški pevci so prepevali lepe in krepke slovanske pesmi: kresi pa, ki so okoli po gorah plamteli, naznanjevali še daljnemu svetu, da praznuje Slovence na slovenski zemlji vstajenje svojega naroda.

Živela Slovenija! ta klic me je razveselil še pozno ponoči, ko smo se vozili z razdrškimi rodoljubi po ipavski dolini: Živeli Slovenci! Živela Slovenija! nam je nasproti donelo iz vsake hiše, ker so počivali in se krepčali naši vrli taboriti. Živela Slovenija! v to ime pomozite nam Bog in sreča junaska.

Gospodarske stvari.

Gospodarska dela meseca decembra.

V hiši in dvoru. Podstrešja in kleti se morajo dobro zadelatati, da sneg ne more notri letati. Žito se mora premetati in žitnica večkrat dobro prevetriti in sicer pri mirnem in suhem vremenu; kleti, v kteri se branuje repa, krompir itd. se tudi naj prevetre in gnjila repa, krompir itd. izbere.

V hlevih. Skrbeti se mora posebno za snago in dobro klajo. Pri suhem vremenu se ovce lahko pasejo po veliki setvi, prej se jim vendar mora suha klaja dati.

V vrtu in sadovnjaku. Drevesa, ktera nočejo roditi se naj izkopajo, gosenična gnezda naj poberejo in sploh drevesa lepo sesnažijo. Semenje se mora izlušiti, kesna salata, redkva in petersilija se seja v tople grede.

V vinogradih in hmeljnikih. Hmelj se mora večkrat pregledati. V vinograde se vozi gnoj in se trebijo grabice, trte na brajdah se pokrijejo.

Pri ribnikih. Trstje se mora požeti in v led na več krajih luknje napraviti.

Pri ulujaku. Mora se večkrat pogledati ali je vse v redu.

Log in lov. Drva se morajo sekati, smrekovi češarki pobirati. — Veliki lov, kakor meseca novembra še se mirom lahko nadaljuje.

Stlačeno seno.

Med vsemi kmetijskimi pridelki je seno naj lahkeje, zato je velik kup sena, pa vendar malo vaga. Prevažanje njegovo tedaj prizadene precej stroškov; zato za navadno ne vidimo, da bi seno dalje po svetu na prodaj vozili. Zato pa tudi senena cena o slabih letinah jako kviško poskoči, in

se v eni deželi nikdar poravnati ne more, ker se iz ene dežele v drugo lahko, posebno če je dalje, pošiljati ne more. Naj se ceste še tako boljšejejo in pomnožujejo, železna cesta še tako daljša in razprostira, ima seno tako majhno ceno, da se nikakor ne izplača, ga po omenjenih potih sem ter tje prevažati. Zato tudi sena, slame, gnoja in enakih reči po železnici ne prepeljujejo, če daljšava več od 100 milj preseže. Naj cenejše in naj zlozniše se po vodi iz kraja v kraj pošilja, na pr. po reki in sicer po vodi doli; proti vodi seno voziti, bi bili tudi pri nizki brodnini potroški še vedno prehud.

Kakor se tedaj seno v svojem navadnem rahlem stanu težko v druge kraje prepeljati da, ravno tako lahko se stlačeno ali prešano dalje spravi. Že davnej imate vlada francoska in angleška v navadi, da ob vojskah v tujih deželah konjištvo, še cele tje čez morje, z domačim senom preskrbuje. Ob vojski v Moreji, Algeriji in v Krimu se je neizrečeno veliko prešanega sena v barkah za armadami pošiljalo in v dobrem stanu na odločeni kraj pripeljalo, da so konji in mezi imeli obilo in dobre krme.

Le škoda, da se kmetijski gospodarji te koristne navade sploh ne poprimejo, da bi ob času potrebe obilnost sena po francoski in angleški šegi prevaževali v tiste kraje, kjer jim ga primanjkuje. O subih letinah bi posestniki iz takih travnikov, na ktere se da voda napeljati in na katerih vedno obilo sena nakosijo, vse seno, ki ga je preobilo za rabo domačo, lahko v druge kraje, ker jim ga primanjkuje, prav drago spečali, ako bi stlačeno tje pošiljali. Ministerstvo francoskega vojaštva je dalo nedavno mašino napraviti, s katero se seno tako spreša, da je trdo kakor les. Po tem takem se da tudi po železnicah v velike daljave pošiljati in ne prizadene v sprešanem stanu več stroškov kakor drugo blago. Stroški prešanja, obresti od denarja, ki se je za mašino dal, so le 1 frank (24 starih krajev.) za 200 funtov sprešanega sena. Razun tega, se da sprešano seno lahko sem ter je po svetu prepeljuje, ima tudi še druga predstva, ki se ne smejo prezreti. Tako stlačeno seno se ne more podrobiti, ne uprašiti, ne premočiti, ne popaliti, ne pogubi semena in se nikdar slabega okusa ne navzame.

"N."

Veliki krompirjevec.

V Česki je neki gospodarski uradnik knjeza Lichtensteina tako velik krompir pridelal, da je krompirjevec četrilj šolnje visok vzrastel, na njem nahajajoči se krompir, pa je bil debel kakor polična steklenica in nek vagal više od jednega funta. Ta veliki krompir je bil izrejen po nekem novem umetnem načinu krompir rediti, kateri se je na knjezovem posestvu prvokrat poskusil in tedaj tudi potrdil.

Jabelko na trti.

Na vrtu Davida Mooraa v Boksintonu v Virginiji je letos izrastlo prvo lepo jabelko na trti; na eni strani jabelka se je videl grozdni cvet. Misli se, da se je ta čudna prikazen naredila tako, da je pal jabelčin cvet po naključju v grozdni cvet in po tem ž njim skupaj raste.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

IV. del.

O bankah.

39. Osnova pa je sledeča: ko se ima vstanoviti banka z kapitalom n. p. en milijon goldinarjev posoditi, se ta vsotina razdeli n. p. v 10.000 razdelov po 100 goldinarjev; kdor si koli, vzeme potem teh 100 gld. razdelkov ali delnic — akcij — (shares) kolikor mu drago, t. j. kolikor ima denara in ga na ta način v barant želi, postane s tim delničar — akcionar — (share holder). Ko so se vse delnice poprodale in so delničarji svoj denar vložili, se je priredilo en milijon denara za posojivanje, komurkol, ki si želi in je sposoben si od tega denara izposoditi. Ob določenih obrokah se razmerno obrestini dobiček porazdeliva med delničarje (shareholder). Porazdeljeni dobiček se imenuje „razdeljina“ ali „dividenda“; delnice ali akcije činijo tukaj gmoto ali vložbino (stock). Ako kdo želi izvzeti tega denara, ki ga je tako v banko založil najde koga, ki mu odkupi jegove delnice — akcije — ali stock in s tim postane ta delničar — akcionar — stock — holder); ta vloži v družno zalogo ali fond

kolikor oni izvzeme. Takšno medseobno prenašanje ali barant z vložbino (stockom) se čini vsak dan, kder so banke; naj znamenitije mesto pa je za takšen barant Londonska Stock — Esechange.

40. Mislimo si zdaj, da imamo po gori omenjenem načinu vstanovljeno banko: nekdo si želi izposoditi 1000 gld.; banka bi mu dala 1000 gld. ali v kovini (zlatem in srebernem denarju), ali v svojih notah (bankovcih) kateri papir se vsak čas zahtevaje popolnoma za kovino zameniti more. Ako so bankine note povsodi jednako veljavne se za zlato in srebro zamenivati morejo, bi mnogim, če že ne vsakemu, zavolj lahkoče, prostora in obče prilike ljubše bile nego kovina. Po takem pa bi banka v kratkem spravila v kroženje toliko papirja, kolikor ima v svoji zalogi zlata in srebra, t. j. na mesto zlatega in srebernega denarja krožil bi papir.

(Dalje prihodnjič.)

Iglič pri županu.

Iglič (stopi v sobo). Dober dan, slavno srenjsko predstojništvo.

Župan. Servus Iglč. Kaj prinesete novega.

Iglič. Celo nič posebnega. Delegacije so 16. novembra v Pešti skupaj stopile.

Župan. Kako pa je to, da v Pešti, meseca januarja in februarja so na Dunaju skupaj bile.

Iglič. Zdaj pa so v Pešti in drugo leto dojdejo spet na Dunaju skupaj.

Župan. To je zastran za — za —

Iglič. Ne morete prave besede najti.

Župan. Tako je. Kako se že pa pravi, če imata dva samo jeden plajšč in vsak bi si ga rad ogrnol?

Iglič. To se pravi nadloga.

Župan. Tega jaz ne mislim.

Iglič. Če imata dva samo jeden plajšč in če še je ta celo raztrgan, je vsikdar nadloga.

Župan. Kako se pravi o dveh, ki bi drug drugega rad odrinol?

Iglič. Da sta soljubnika.

Župan. Saj jaz ne govorim o ljubezni temoč o politiki.

Iglič. Tudi v politiki se nahajajo soljubniki.

Župan. Jaz pa še nisem nikdar čul, „Bismark in Napoleon sta soljubnika“.

Iglič. Tu se navadno pravi, da sta rivala.

Župan. To besedo sem hotel povedati.

Iglič. Rivala se pravita ona, ki se potegujeta za prednost.

Župan. Soljubnika pa hočeta drug drugega odrinoti. Da se delegacije menjavajo med Dunajem in Pešto se stori zastran rivalstva.

Iglič. Da, in da ne bi nobena pred drugo imela prednosti.

Župan. In to izvira iz dualizma.

Iglič. Tako je.

Župan. Dualizem bi tedaj bil to, da noben pred drugim ne bi imel prednosti.

Iglič. Tako pravijo, ali —

(Urša županova dekla nastopi.)

Župan (jezno). Kaj hočeš tukaj?

Urša. Hotela sem vas vprašati, kaj bomo danes kuhali?

Župan. Zakaj pa mene vprašaš!

Urša. Koga pa bi drugega vprašala, saj bote vi jedli.

Iglič. Urša ima celo prav.

Župan. Kuhaj, kar hočeš.

Urša. Jaz bi rada svinjetino jedla.

Župan. Kuhaj jo.

Urša. Nimamo več svinjetine.

Iglič (se smeje). To pa je res prav smešno.

Urša. Jaz bi rada kuhala turšične žganke.

Župan. Skuhaj je.

Urša. Turšične moke tudi nimamo pri hiši.

Župan (vstane zlo jezno). Kaj me hočeš za norca imeti.

Iglič. To celo ne. Urša ima samo to napako, da bi to rada imela, kar nima.

Urša. O je, kašo moramo hraniti za postne dni.

Župan. Te pa skuhaj zelja.